

Аксны

Арестпубликате ҳәынтықаррате усҳарта «Акснымедиа»

2023 ш. август 31 № 51-52 (21.479)

Аксны Ахәынтықарра Ахыншымра азхатара - 15 шықаса

Ақәа, аибашьцәа рбақағы

Ақәа, Ахын-Апша апарк ақны Амимфапысит 1992-1993 шықаса рзы Аксны жәлар Рұндыңызаты еибашыраптат итахас рақағы ашәтқәа рыштатада.

Итахас ғәләладыршарп, уахынине Аксны Ахада Аслан Бжъания, Ахада ихатыпуда Бадра Гәйнба, Апсыза-министр Александр Анқәаб, Жәлар Реизара Аихабы Лаша Ашаба, Ашәартадара Ахеилак амазанықәғаш Серге Шамба, Жәлар Реизара адепутат-тәа, Аихабыра иалоу, Урыстәйлате Афедерация Ахеилаки Ахәындумеи рхатарнакцәа рделегация, Аксны ико Урыстәйла ацхажақәа Михаил Шургалин, аибашыра автеранцәа, итахас ранацәа, ауаажәлар рхатарнакцәа.

Ашәтқәа аныштатда аштах Аксны Ахада Алада Ешыра ақытас дәйт, уақа анышә иамадо Аксны Раңхатәни Ахада Владислав Арзынба иғәлалашәара ҳәтүр ақәндицарп.

Ишдыру аипш, 15 шықаса уажәаңхә Урыстәйла Апрезидент Дмитри Медведев Аксны Ахын-Уапстәйлеи рхыншымреи

рхәынтықаррате суверенитети разхатараразы аусқақәа инапырытасифит.

- Аксны жәлар рзы ари анышә атакы ахәшьара атара уадафуп. Аксны ахала иқаларп, ихъыншымхарп азы Аиаана аагара ауаа рхы ақәртпейт. Истахуп Урыстәйла анапхара табуп

хәа расхәарп иахзықартцас ахыраареи адгылареи рзы. Иуадашу абри аамтазы ҳара ҳзы акратанкуеит иахфызыо идирра. Уи - Урыстәйлате Афедерация аул. - Аксны Ахада Аслан Бжъания ажурналистиқәа абас реиңдәйт абақағы ашәтқәа рыштатада аан.

Владислав Арзынба ихатғәиң ақны

Аксны Ахәынтықарра ахыншымра жәларбжъаратәи азхатара Амш ағене Аслан Бжъания Аксны Раңхатәни Ахада Владислав Арзынба иғәлалашәара ҳәтүр ақәндицент. Ашәтқәа шытептәйт Аксны Раңхатәни Ахада Владислав Арзынба Ихатғыны ақны. Уи ихъз амадоуп аибашьрағы Аиаана, аибашьрашьтакхәти раңхатәни ашикәсәа раан зхыншызара раңағазас ауадағрақа ралыкхара.

Ашәтқәа рыштатада рхы аладырхәйт Ахада Иусбарта ахатарнакцәа, Жәлар Реизара адепутат-тәа, Аминалтә Арилазаара иалоу, Урыстәйлате ацхажәхәа Михаил Шургалин, Афедерация Ахеилаки Ахәындумеи рделегацияқәа ирылуу, аибашьра автеранцәа, итахас ранацәа, ауаажәлларата усзуғәе.

Анағас Бжъания Сергеи Багапш анышә дахъамадоу Очамчыра

арайон ҆ыгъарда ақытас амса дықелепт афбатәни Ахада иғала-шәара ҳәтүр ақәндицарп. Уи их-

ан иалыршахеит ахыншымреи ахәынтықаррате суверенитети жәларбжъаратәи разхатада.

҆ыгъарда ақытан

жәларбжъаратәи азхатара амш -август 26 ағене Аксны Ахада Аслан Бжъания даттаит Очамчыра араион ҆ыгъарда ақытан. Уақа анышә иамадоуп афбатәни Ахада иғәлалашәара ҳәтүр ақәндицарп. Ахәынтықарра

зара адепутат-тәа, Афедерация Ахеилаки Ахәындумеи рделегацияқәа, аибашьра автеранцәа, ауаажәлар рхатарнакцәа Сергеи Уасил-ипа Багапш инышынтрағы ашәтқәа шытартпейт.

Сергеи Уасил-ипа Багапш ихъз наунага иамадоуп Аксны Ахәынтықарра ахыншымра жәларбжъаратәи азхатада, иахфызыо Урыстәйлате Афедерацияни егырт атэлылақәеи рхы ахәынтықаррате еизықазаашақәа рышькағыргылар.

жъара анатырытап ихадоу ақыр ақыншынтаракәа, ахәхахәтрас-економика, анаука, акультура, аттара-радырра, агағбзиархъчара ухәа ахырхартакәа рыла», - ҳәа азгәтән адныхәллары.

Анағас ахәынтықаррате ашәаҳарата капелла инарыгзетт еицирдүрүа апсыза, ауырс ашәақәа. Иаре убас-

Аксны ахәынтықаррате хыншымра

Ахада, Аихабыра иалоу, Жәлар Реизара

Аныхәтә концерт

Аксны Ахыншымра азхатара 15 шықаса ахытада иамаданы август 25 рзы акультурате платформа «Тұма» ақны Москва ахадара рыхзурала еиқаан аныхәтә концерт. Аксны ико «Москва Афны» анатхигағы Александр Бигәа еи-заз зегы дырындықало Москвати Аминалтә Реилазаара иалоу, Москвати адныхәтәи аекономике, Жәларбжъаратәи аимадарақәеи Рде-

партамент анатхигағы Сергеи Черемин ииаиштыз адныхәлар дағыхеит.

«Аксны Ахыншымра амш азгәтәтара символы иамоуп апсыза жәлар доу-хала реиңа, рзакәнтә зин-кәа хчаны, рхала ағиара шылшо аарпұшны, ишъақәғылаз хәынтықаррар жәларбжъаратәи азин иасубиекті икеалеит. Жәохә шыкәса рыхнұңда Аксны анысит даара имариамыз амса ахәынтықарра артылары. Аксны Урыстәйлеи рых-

жъара анатырытап ихадоу ақыр ақыншынтаракәа, ахәхахәтрас-економика, анаука, акультура, аттара-радырра, агағбзиархъчара ухәа ахырхартакәа рыла», - ҳәа азгәтән адныхәллары.

Анағас ахәынтықаррате ашәаҳарата капелла инарыгзетт еицирдүрүа апсыза, ауырс ашәақәа. Иаре убас-

Ш.ТОРЧУА

Ш.ТОРЧУА

анагзара. Ҳақазаара ашәартара

Владимир Путин Аслан Бжъания идиныхәллеит

Урыстәйлате Афедерация Апрезидент Владимир Путин Аслан Бжъания адныхәларата шәкәи изаиштыт ахәынтықарра ахыншымра жәларбжъаратәи азхатада 15 шықаса ахытада иамаданы.

«Хатыр зәю Аслан Гәрғы-ипа, гәйк-псыкала ишәйдисныхәлолт Аксны Ахәынтықарра ахыншымра жәларбжъаратәи азхатада 15 шықаса ахытада.

2008 шықаса август азы Урыстәйла, апсыза жәлар хақәнтрала ғәләхәара ҳасаб азуа, ООН Апқап-тца арбарақәа, егырт жәларбжъаратәи адокументкәа напхагас иқа-тауа, изаңханатеит ареспублика ахәынтықаррате суверенитет.

Ииасыз 15 шықаса рыхнұңда Аксны ақырзака ақәфиарақәа алнаршент адемо-кратияни хәынтықарреи зхала икоу амилатта економикеи рыхыларыға. Ҳара ҳтәйлақәа иры-жыгууп аидылареи стратегиала аиғызареи реиықазаашақәа.

Ииасыз 15 шықаса рыхнұңда Аксны ақырзака ақәфиарақәа алнаршент адемо-кратияни хәынтықарреи зхала икоу амилатта економикеи рыхыларыға. Ҳара ҳтәйлақәа иры-жыгууп аидылареи стратегиала аиғызареи реиықазаашақәа.

Ииасыз 15 шықаса рыхнұңда Аксны ақырзака ақәфиарақәа алнаршент адемо-

кратияни хәынтықарреи зхала икоу амилатта економикеи рыхыларыға.

Шәэр, ҳатыр зәю Аслан Гәрғы-ипа, ишәеңізбасшыйт ағәбзиараға, ақәфиарақәа, шәүаажалар зеңбыз рахәзар - атынчра, аманшәлалара, ашәтиқака-чарға.

Хатырла, Владимир ПУТИН

Аслан Бжъания: «Аиаана ҳзымгазғы, иахъатәи аныхәа ҳзазгәтөмізт»

Аслан Бжъания ажәа ихәйт Аксны Ахәынтықарра ахыншымра жәларбжъаратәи азхатада Амш иаңкыз ағәртпейт еиза-раға.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

«Иара атоурыхтә хыншымра ала Аксны жәлар Рұндыңызаты еибашьрағы Аиаана Амш аштах ари афбатәни ипхазууп. Ари амш ҳажәлар рзы, пхабатәи абиқарақәа рзы илахынцарбагу атқасы амоуп», - ихәйт Бжъания.

Ииргәләниршәйтт Урыстәйлате Афедерация аганахала Аксны Ахәынтықарреи Ареспублика Аахыт-Уапстәйлеи рыхнұңда Ахәынтықаррате суверенитети разхатада 2008 шықаса август 26 азы Урыстәйлате Афедерация Апрезидент Дмитри Медведев Апсыза ақырзака анатхигағы аиғызареи реиықазаашақәа.

Ииргәләниршәйтт Урыстәйлате Афедерация аганахала Аксны Ахәынтықарреи Ареспублика Аахыт-Уапстәйлеи рыхнұңда Ахәынтықаррате суверенитети разхатада 2008 шықаса август 26 азы Урыстәйлате Афедерация Апрезидент Дмитри Медведев Апсыза ақырзака анатхигағы аиғызареи реиықазаашақәа.

Иирилескән Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари анапхареи рыхызала гәйк-псыкала зеңбыз ирыдинахәллеит Апсыза ҳәынтықарра иең-зую атоурых ақны ақырзака зәзкүз арыцхәкәа руак - Аксны Ахәынтықарра жәларбжъаратәи азхатада Амш.

Ахәынтықарра Ахада атәйла ажәлари ан

Аслан БЖЬАНИА: «Аиааира ҳзымгазтгы, иахъатәи аныхәа ҳзазгәтомуыт»

(Алгарта)

Ахыпшымра азхатцаразы азбамта машәрымхеит, мамзаргы тағылаашыңақәк рцәрттира иахылымфысаит. Ари – атәйла аполитикатә реиара изакәнене-үаршәо аихьшала ауп, апсуа жәлар акыраамта рмилат-хақәиттәре қәпара, агрессор иәғалыны аибашрағы аиааира ирлүтшәоуп», – иһәйт Бжания.

Бжания иқәйларәөи чыдала иаликаит Аңсны иғыңзу атоурых ақны актәи, аффатәи ахадацә – Владислав Арзынбей Сергеи Багапшы иналукаашаа рроль.

«Раңхатәи Ахада Владислав Арзынба ахақәиттәрәи ажәлар зегез ргәхәара, ригәтакы алышаразы хъатцада ақәпара дапхылылан, ауынцүтәла апышаракәа зегез ирылигент. Уинапхгарала апсуа ар, ахатәгәапхаратә гәйпкәа, Аңсны афызциәа еикәрамыз, иудафыз ржәларларәа рыла Аңсны ахыпшымра алыршахеит.

Ахынтыккара ахыпшымра азхатцаразы ақәпара, ажәлар ргәтәтхарала, Аңсны аффатәи Ахада Сергеи Багапшы инапағы иқәлеит. Уи аамтак ала аибашыра ашытактәи аргылара, Аңсны ахынтыккарата интерескәа рыхчарда иқәшәеит...

Рхы мишатқаа, ҳұзызацә амилаттә идеяна анагзара алдыршон. Урт раҳытә дарбанзаалак ажәлар ригәтакы алышаразы ихатәи мифа уадао данысит, урт раҳытә дарбанзаалак инхартәааны иуалшаша наигзейт», – иазгәеиттәп Бжания.

Бжания иажәкәа рыла, Аңсны ахыпшымра азхатца асоциал-економикатә, аполитикатә реиара рзы үхыраагза гәгәнәи иқәлеит. Аңсны Ахынтыккараре Урыстәйләи Афедерацияни реиқәышааттара, – ихәйттәп Бжания.

«2008 ш. сентиабр азы анып атағын аиғызызареи, аусеңүреи, нақ-аақ аицхыраареи рзы Аиқәшашатра, уи ишшатарникит Урыстәйләи Аңсны рхәнтыккаррабжарата еиғизара амфакәа, иара убас Урыстәйләи азхатцаразы апология. Аконцепциәи, иара убас «Урыстәйләи Афедерация адәнікаполитикатә ахырхарта анагзара аусмәнгатқәа рзы» Урыстәйләи Президент В.В.Путин Иүспікағы.

Зтып иқәттәу ауснагзатәкәа рхыпхызызара иналатданы атәйла Ахада ихәйттәп Урыстәйләи дүззәа аидгызыз еизықазаашыңақәа рышыңырғылар, амилаттә зинтә шыатеи ахынтыккара анахтарата ахатабзиареи реиңтәра.

Бжания иқәйларәа ахыркәштәз ихәйт: «Харт еиқазгәхтәит ахыпшымра азхатца 15 шықәа ахытца. Ари мифасызит атәйла иғыңзу атоурых ақны акырза зазакту арыцхә – Ауынцүтәла еибашырағы Аиааира 30 шықәа ахытца аламталазы. Лабәба уағы ибоит, ҳажәлар ирзапшығыз аибашрағы аиаира ҳзымгазтгы, иахъа иахзәгәтомуыт аныхәа. Абарт атоурыхтә хтықәа рыйбагыз нақ-аақ еипшүүп, еимадоуп.

Хара ҳхынтыккара рхы ақәтца ирхычон, уағы игәлалашәауа аамтакәа инадыркыны аиғапарақәа зегзы еиқдүрөион. Ҳабдуцәа реиңш, иахъа аамтак иҳацанугы, абри ахынтыккара рыхчалоит хара ҳхылтшытрақәагы.

Даараза табуп хәа раҳхәоит еснагы иҳавагыло ҳфыззәа, ҳлахынца ҳацеиғыззаз, Аңсны ахынтыккара ашықәйлара, аәнира, уи ахъчара, иара ашәртәдара алышаразы рганахъала ҳзымгазмал алагаламта қаззаз ҳфыззәа. Абри еснагы иахгәлашәалоит. Ҳапхыақагы ҳрәи итоуп азәи-азәи ҳазықазаашыңақәа рганахъала уағы дхакәғәиғыртә еиңш ақазаара.

Ахада атак ду аитоит аусхкәа жәпакы рганахъала иазықатцу ақадрәа раңзарағы аусеңүреи.

Урыстәйләи иреиҳауатцарадырратә усхәартакәа ркын атара рцоит ҳапхыақатәи аспециалистцә – Аңсны Атәйла атәйлаа.

«Изгәастарц сыхәтоуп, Урыстәйләи Афедерация ҳзымгазмам азхыраара шханатоз ахыпшымра азхатцаанзагы. Ииаң 15 шықәа рыфнүткәла уи асистематә қаззаз аанахәеит, атарарадыррағы ақырза зазакту ахырхартақәа амеханакуеит», – иазгәеиттәп Бжания, иагъациенттәт Урыстәйләи иканато азхыраада Аңсны ишзалымшом еиւеипшым аусхкәа рганахъала аспециалистцәа разымхара атып ақәттара.

«Урыстәйләи Афедерация ахы иаднәттәп Аңсна ҳзынтыккара жәларбжарата апозициакәа зегез рыла аргәгәара. Изыхәтоу арбарақа азгәатоуп Урыстәйләи адәнікаполитикатә ахырхарта анагзара аусмәнгатқәа рзы» Урыстәйләи Президент В.В.Путин Иүспікағы.

Зтып иқәттәу ауснагзатәкәа рхыпхызызара иналатданы атәйла Ахада ихәйттәп Урыстәйләи дүззәа аидгызыз еизықазаашыңақәа рышыңырғылар, амилаттә зинтә шыатеи ахынтыккара анахтарата ахатабзиареи реиңтәра.

Бжания иқәйларәа ахыркәштәз ихәйт: «Харт еиқазгәхтәит ахыпшымра азхатца 15 шықәа ахытца. Ари мифасызит атәйла иғыңзу атоурых ақны акырза зазакту арыцхә – Ауынцүтәла еибашырағы Аиааира 30 шықәа ахытца аламталазы. Лабәба уағы ибоит, ҳажәлар ирзапшығыз аибашрағы аиаира ҳзымгазтгы, иахъа иахзәгәтомуыт аныхәа. Абарт атоурыхтә хтықәа рыйбагыз нақ-аақ еипшүүп, еимадоуп.

Хара ҳхынтыккара рхы ақәтца ирхычон, уағы игәлалашәауа аамтакәа инадыркыны аиғапарақәа зегзы еиқдүрөион. Ҳабдуцәа реиңш, иахъа аамтак иҳацанугы, абри ахынтыккара рыхчалоит хара ҳхылтшытрақәагы.

Даараза табуп хәа раҳхәоит еснагы иҳавагыло ҳфыззәа, ҳлахынца ҳацеиғыззаз, Аңсны ахынтыккара ашықәйлара, аәнира, уи ахъчара, иара ашәртәдара алышаразы рганахъала ҳзымгазмал алагаламта қаззаз ҳфыззәа. Абри еснагы иахгәлашәалоит. Ҳапхыақагы ҳрәи итоуп азәи-азәи ҳазықазаашыңақәа рганахъала уағы дхакәғәиғыртә еиңш ақазаара.

Ахада атак ду аитоит аусхкәа жәпакы рганахъала иазықатцу ақадрәа раңзарағы аусеңүреи.

Аңсны Ахынтыккара азхатца 15 шықәа ахытреи ҳауажәләр рзы ишшоу Аиааира амшынчәа азгәатареи мышқәак наңыны мызкы шагыз, 75 шықәа дшыртагылаз иаалыркынны ипстазаара далтит урт раагара зыбаба маңымкәа иадыз, Аңсны Ауынцүтәләтә еибашыреи Арбүзар Мүкәеи рветеран, Аңсны Афырхатца, аинралмайор ҳхытәа Виачеслав Ахмет-иға Ешба.

Виачеслав Ешба дийт март 13, 1949 ш. рзы Гәдоута араион Дәрүпш ақытан.

1970 ш. рзы далгейт абжъаратә тара ашытаки идырра азхызмазам азхыраара шханатоз ахыпшымра азхатцаанзагы. Ииаң 15 шықәа рыфнүткәла уи асистематә қаззаз аанахәеит, атарарадыррағы ақырза зазакту ахырхартақәа амеханакуеит», – иазгәеиттәп Бжания, иагъациенттәт Урыстәйләи иканато азхыраада Аңсны ишзалымшом еиւеипшым аусхкәа рганахъала аспециалистцәа разымхара атып ақәттара.

Анаа, аус иуан ауаа ныкызгыз ахыирпланқәа рырпрыфыс; ахыирпланқәа АН-2, TU-134 рырпрыфыс Ахәтәи ргып апзыз. Аңсны жәлар Рыннүтәләтә азхатца амшқәа инадыркынны

хеигзарал қамтца апсадгыл ахъчара дазгылан, изныкымкәа апса аблы ҳшәашәақәа дшыртапшхазгы. Иман еиւеипшым арратә дтақәа рынагзаразы шәкәрә асаат раңаа зымехазкуа 80 инареиҳаны ашытпраарака.

1993-2003 ш.ш. раан Аңсны Аппа-Хаиртә Мүкәа ркомандадақатчаис дықан; 2003-2004 ш.ш. – Аңсны Ахынтыккара Атәйлахъчара аминистр; 2009 ш.ш. – В.Г. Арзынба ихъз зху Ахәтәи жәларбжарата ахырбагәзә аибабыс аус.

Авиациии акосмонавтике жәларбжарата ракадемия ҳатыр зқәу алахәылас дықан. «Авиациата енциклопедия Ахәфқәа» зыхъзу еиңдердируа атыжымта ззанааттә қазара ҳараку ҳәа зыхъзу еиднакылаз дыруа.

Ахырғарда ззәфамыз Виачеслав Ешба ҳапсадгыл ақаза-

ареи ақамзаареи ианрыбжыгыла, «Шәнеибац, апсуаа ыркын-циәа» хә Владислав Арзынба ибжы анга аамтазы, зхыпхызара зынза имаңзаз занатла арматзура иаңкәзаз ҳхадә-хъача-рак қамтакәа днрывагыланы ахайртә хыхъчара иаңкәзаз аусмәп, гатәкәа реиқаара нап азыркы драг, хъагылан, ибзуроугы раңаа.

Ипстазаара атыхәтәантә амшқәа ркынзагы ҳтәила ахайртә шәртадара ахылагашреи арбәзәареи, уи аус иаңызташа, ипзәа руазәк дназлоу ағар радиопхызара атәп шымғақәзәреи, жәашықәа инареиҳаны напхара ззиуз ҳхәйнтыккаралы астратегиятә тәк ду змоу ахайртә баңәзаз аиқаареи, уи апсепши ихы-иғысы зегы азкын.

Хұзынцыхеиқәырхаратә еибашыра иахъану, иахъа еитғалы абиғарақәа ирхатарнку дарбанияззалак изы ақырза атанақуеит Султан Сосналиев, Сергеи Дбар, Владимир Аршба, Гиви Аргба, Виачеслав Ешба үхәа реиңш иқаз Афырхатәа аамтак ҳахърызынаны. Икамызтәп атәп шымра. Ҳызы-пш ирығымзаит Ҳаңысадгыл зыхъчаз!

Үтсата лашахаит Виачеслав Ешба үхъз кашәара ақәым.

Аңсны аделегация – Ахыт-Уапстәйлан

Аңсны аделегация рылахъын Урыстәйләи Ахыт-Уапстәйлан азхатца 15 шықәа ахытца иаңкәз азгырғызары. Аңсны аделегация

иаң Аңсны Жәлар Реизара адептатца Ерик Рштуни, Батал Ҷыопуа, аиустити аминистр Ан-ри Барцыц.

***

Ахыт-Уапстәйлан Ахада Алан Гаглоев дырпрылеит Аңсны, Доңецктәи Жәлар Республикеи, Лугансктәи Жәлартә Республикеи ркынта аибашыра аветеранцәа, иаңаңаңаует Ахыт-Уапстәйлан аинмаданы Аиғызара аорден ианеи-шаетт Аслан Сангәлия.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны, Доңецки, Луганск ркынта аибашыра иалахъыз Алан Гаглоев иқаңда ахшығызыштыразы табуп ҳәа иархәеит.

Ахыт-Уапстәйлан Ахада табуп ҳәа иархәеит аибашыра аибашыра иалахъыз Алан Гаглоев иқаңда ахшығызыштыразы табуп ҳәа иархәеит.

Ахыт-Уапстәйлан Ахада табуп ҳәа иархәеит Ахыт-Уапстәйлан Апарламент ахантәафы Алан Алборови реиңлары. Ерик Рштуни даңхеит Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Аиғылары ахыркәштәз Аңсны Жәлар Реизара аибашыра Ахыт-Уапстәйлан Апарламент Аибашы агәалашәарата ҳамтакәа итән.

Зыжәлар ртцарадырра иазаапъсо

Ангә Аңсны Ахада Аслан Бжания инапы этациөз Аусыңка Аинақәйршәаны еңсирдүру Кавказтаафқәа ируаңкү, афилогиатә тцаарадыррақәа рдоктор, Х.М. Бербеков ихъз зху Кабарда-Балкаринатә ахәйнәткарратта университет аурсыс быйшәен азеипш быйшәадырреп ркафедор апрофессор, Аңсны атцаарадыррақәа Ракадемиес Адыгатат жәларбжъаратә атцаарата Академиес ракадемик, Жәларбжъаратә Кавказтәи алингистикатә еилазаара алахәыла Зинаида Михайл-иң, ха Габуния лытцаарадырратә лшамтақәе урт апъстазаарағы қәәиарала рхархәре рзы илыхтоуп «Аңсны атцаарадырра зеапъсазтәыз аусзуф» ҳәа ахатыртә хъзы.

Аңсуа гуманитартә дыррақәа рырениара аамтахас XX ашәышықәа, ишдире еиңш, ицәйрнагеит хбызшәеи, хтоурыхи, хдоухатә культуреи адунеи изырдыршаз атарауаа нагақәа мачымкәа. Урт дыруаңкү аңсуа филология д-Сатанеи Гәашшоуп ҳәа мөашьшарада иззұхәша Зинаида Габуния. Уи тақиҳықәа ҳәракыла кыр шықәа аапъсарада лусура иадырганы ахатыртә хызықәа (Кабарда-Балкаринеи Ингушетиес атцаарадырра зеапъсазтәыз аусзуф) акыр лыхтахахьеит, иара убас дырғасахахьеит хыпхъазара рацәала ахәйнәткарратә хамтақәеи ахатыртә шәкәкәе. 2005 шықәа рзы Аңсны Рапъхатәи Ахада Владислав Арзынба Иуспекала илатәашьан «Ахъз-Аңш» аорден ахъпәтәи афаңзара.

Кавказтәи абызшәадырра атоурыхи, аңсуа-адыга быйшәадырра аллагалеи, асоциолингвистикеи алингвокультурологияиेи рызқаза Зинаида Габуния 1970 шықәа инаркны аус луеит Х.М. Бербеков ихъз зху Кабарда-Балкаринатә ахәйнәткарратә университет аћны. Лытцаарадырра инаваргыланы аўзабаа рацәа лбахъеит ағар реицзааразағы, лнапы итлүжхьюо астудентцәа рхыпхъазара тәа амазам.

Апрофессор, академик Зинаида Михайл-иң, ха лнапхгарала акандидаттә диссертация рыхчахъеит 24-фык, адоктортә диссертация - 8-фык, иахъагы азәйрө русумтақәа напхара рылтәоит. Урт ирчиданы аңсуа тцаараяа русумтақәа шамахамзар зегы рөи лыщыраара рацәуп, арецензиақәеи еиуеипшым азгәтарақәеи рзыкалцоит. Уи дреинуоп ҳцаараяа мөақызытдо Урыстәйлеи Нхыт-Кавкази еицырдыру атцаафқәа хатәрақәеи аңсуа тцаараяи еимаздо.

Атеориатә қазшы змоу азцаатәкәа рыхчара мацарала ихыркәшам атарауаф хатәра лусура. Уи еснагы өышәала далахәүп апрактикатәткы змоу ауснагзатә дүкәа апъстазаарағы ралыршара. Иахъозар, Урыстәйлеи пыши уи антыңгы еиуеипшым аусбартакәа жәларбжъаратә афаңзарала имфапъыргаобызшәатцааранизку атцаарадырратә усмфапъгатәкәа, аконференциақәа үхәа.

Фышәи фажәйкәаба инареинханы лнапы итыңхьюо аңсуа-тцаареи Кавказтааареи ркны илагала дуу лытцаарадырратә усумтақәа ируаңкү 2002 ш. рзы еицырдыру аиспан тцаараяа Рафаель Гусман Тирадо лареи еицайыртаз «Минаритарные языки в современном мире. Кавказские языки» ҳәа хъзыс измоу. Ари аусумта Кавказтәи абызшәакәа ртипологиатә клас-

сификация қанатдоит. Иара убас иаанарпшуюйт урт хаттәи хуриттәи абызшәакәа иахъын зарымаду тоурыхт шыатала.

Атыхәтәнтәи жәашықәсеи бжаки ирылагзаны Зинаида Михайл-иң, ха «инапххуо профессор» лаҳасабала, Испания-Гранадатәи ауниверситет аћны Кавказтәи абызшәакәа ирызкны алекциақәа дрыпхъон.

Зинаида Габуния дахъықазалак, лнапы злакызаалак зегы ирхадоуп, еснагы илыгәтхьюоуп лыпсадыгыли лууажәлари, урт ирдау аңсуа быйшәеи ртагылазааша.

Адунеи зыхъз адыруа Фазиль Искандер ихшыңтак: «Базисом

человеческого общества является

совесть, а экономика – одна

из важнейших надстроек. Эко-

номика без базиса совести – это

зверинец с открытыми клетками,

что мы видим сегодня у нас» ҳәа

иихәахъаз, Зинаида Михайл-

иң, ха лықәйларакәа руак аћны

иацылтдоит, ҳазну аамтазы,

ахәйнәтматцуруаа рапхъа ина-

гыланы дарбанызаалак дзыз-

хәыища ахәамтә: «...если не

будет нравственности, а будет

лишь экономика, пусть даже про-

цветающая, то этот дисбаланс все

равно приведет к разрушению

общества и государства. Особо

актуально это для Кавказа, ведь

наши этносы всегда отличало

великая духовность. Сплав нрав-

ственности и экономики, в кото-

ром приоритет будет отдан хабзә

– это и есть формула спасения».

Аҳаракырахъ амфа анылара зеазызку маңым, аха акаттара аћныңа анеира зегы ирлышом, ирлахъынцам. Уи зразко ари амфа уадаф аћны иацыртца апъыңылақәа дрыцәхъамткәа, Зинаида Михайл-иң, ха леиңш зыжәлар рпенгш лаша гәыфбара да изаапъсо иоуп.

Ахра АНҚӘАБ

«Хъзы игарцоуп ахатда дзиуа»

Ашәалеи буварындалеи еибашуа Аркади Кархалаа игәалашәаразы

Сара аңсуа-кыртүатә еибашь-ра иаизку ашәақәа акыр сырзызғорхъеит, ажәенираала-қәагы акыр срыпхъаһеит, урт раҳытә Аркади Кархалаа ам-цапшь далагылан ииғиз ашәақәа иреиңзәақоу раҳь исшоит. Икалан, уи зыбзуроу иара илаз абафхатәра аибашыра аан имфыхар, инамырхәар, инамырфыр амузар. Ҳара уи ачкән уаңза ус икоу ажәенираала бзиақәа ифхъаңтыи ижахарын, иаабарын, акыпхъа ағы ицәйртрын, аха мап, хара урт "анхалс", ххы-хгәи иантыс, мца-ны ианхцацра, ханырлы аибашыра аани уи аштыхы роуп! Ус анакәха, ҳара шытә ғығәзала иаҳхәар ҳалшоитари ақазара аибашыра иацәйртит, аибашыра "излапшыз" ицәйрнагеит ҳәа.

Апоет иаҗәенираала "Аибашыра иалиааз" аниз нахыс иара ихъз Аңсны зегъ иаҳнартәеит, аңсуа ифырхатара, иғәымшәәра, иғәаѣт, зегъы еизакны ұзарык иаңыпшит. Абрақа иаазгиттүи аицәтпәаха:

Аңсадғыл ағаңхъа изшәода ауал, –

Ағаәкроуп измам тыхәаңтәарак.

Ахъз азә даргәакеит, әзәе дашытоуп амал, Анаңа ирцәйзүеит рыхшара...

Иқыпшыз дышкөпшү

назаца дынхеит,

Наунагза икоу актыы үкам...

Хъзы игарцоуп угсты,

ахатда дзиуа,

Идрыеит уи дышкөо аамтала...

Аркади Кархалаа иаҗәенираала-қәа реизга "Апра шкәакәа", сара ибзиан исгәалашәоит, сөйзә бзия Аңсны жәлар рпоет Витали Амаршын инапхыра дарапхъаца ианнагаз шақа дгәырғыз:

"Аиаша уасхәап, ипсы таны хредакция ашәхымс даахытызшәа збейт! Абри ачкәйн, акыры имылхъәа деикәхазтый, хымпада, даара итеге ағымта бзиақәа хзацидцион. Уи ақайц бзия илан, ағәгаҳа амца ахылтцаанза, ҳаға мыйда ихы дағашәеит..."

Витали Амаршын ибзоурала, иара иапхъажа бзия аңданы, снапы иакит апоет гәлымтәа, аибашыраан сзығәйхәааны за-шәақәа сырзызыруа Аркади Кархалаа ишәкә. Уи айтует Витали Амаршын ипхаза икоу, иахъагы сәғы ихааца итоу, алабжыши ағәйрөне злыжку "Апоет әа ипра шкәакәа" захъзу иапхъажа ала:

"Аркади Кархалаа ааигәа иаҳхажа-заг аибашыра қалаанзагы атәйлахъчара иаңкыз аңсуа гвардия далахъан. 1992 шықәа нанхәа 14 рзы Аңсны иақәзас ақыртуп митыцахалаға Охәреи ҳәа иахъашытоу атыпап буғармцала

иғәғылаз ҳарпәрцәа гөөкәа дреинуоп. Аибашыраан уи Заур Зарандиа командирс дызмаз абаталион ағы "Капелла" захъзыз авзвод анапхғасыс дықан. Иара ихататы амузыкеи ашәаҳәареи мыңхәи дшазғымхәз гәзтаз ифызцәа ииххәмарны хызызшырас "Капелла" ҳәа иархәон. Уи ауп аханатә извездиги уи хъзыс изаиз.

"Апра шкәакәа" зыхъзын итыңыз Аркади Кархалаа рапхъа-затәи ишәкәоуп. Уи еиднакыло ажәенираалақәа ирнышпүеит алирикәт фырхатда иғәыцқара, иуафра, ипатритизм. Апоет әа ифымтәа макъана ирлигүү үйкәзгүү, архыаф агәра игоит урт аңаңыра цыкка ишахылтый, апъстазаара ағаңсрақынта ишаауа. Ус икоуп аиҳаракы ааигәа иаҳхажа, макъана гәзбәтәи аибашыра тұтынғызға аибашыра ахатда үшінші аибашыра ирзыку иаңаңыраалақәа."

Ҳара ибзиан иаҳгәлашәоит Лиолия Тәәнпх "Мамзышхы, Мамзышхы" ҳәа иалаго лажәенираала "Аиаира" анылғы шақа ирласын иштырғаа ажәлар, Убасцәкья "аус руит" Аркади Кархалаа аибашыра иаизку иашәақәагы, насты, изгәзататәу, урт автор жәенирааланы ианилак аштахъ, атабиақәа рөи, ашәахъ иара ихаты ииаигон, иара ихаты иағынаңғын! Уи еиҳагы ажәлар ргәи шынхануан".

Апоет әа дантаха аштахъ, ажналисти Нұзар Салақана да-ара иғәйекаагас иғәалашәара аниңдит агаэт "Аңсны". Абрақа иаахаттүи уи аицәтпәаха:

"Изаамтазамкәа ҳағаңа зиеттәахә кылдыршәа Аркади Иасон-иң Кархалаа динт 1963 шықәасы. Очамчыра арион Гәып ақытан. Үақатәи ажбъаратә школа далаға, хызыла-пшала Балтика ирратта уалпшы ихтана, дхынхәеит иқытә гәакъахъ. Иаб угсты заа дипхахъан, иан-

длывагыланы ағны дхандеиуан. Цараиурта дук дтамлазарғы, Аркади иқытәи аеартаапа иалагеит арғиаратә гәазыхәа. Ихы алаирхәуан Тәәрочап еиғкааз аңсуа литературатә кружок, ифуан ажәенираалақәа, ажәбжъқәа, ашәақәа. Ипсениш бзия ибаны, Гәып, Лашықындар, Җыльарда, Очамчыра ухәа еиғкааз авокалта гылпқа дыллагылан иашәақәа ихәон, қазарыла иирихәон агитара, апианино ухәа амузыкатә инструментқәа. Аибашырааны шәара изымдыру ага диғағылан. Игәрысит 1992 шықәа жыттара 27 рзы Очамчыратәи ажәилараан хызыла-пшала иашәеңтүи Гена дантагы. Уимо, иғәирәфа тәаҳуа, еиҳагы ифызцәа ргәи ығәғә, Аңсадғыл ахакәиттәра дазықәп. Игәымшәареи ирчиданы, ифызцәа иаҳхажа ирхаштоз, Аркади Гәрығәзагас дышырмаз. Иагы уадафра, иагы шәартара гәзәа итәғылазарғы, иабџар ағаңа инарикәу, афырхатара иаизку иаҗәенираалақәа дазыра дағалон, ма иаңырыгион изырлахъыуз алафқәа, апсентакха анроуз иаккордеон аашшыхны ашәақәа рзиҳәон."

Абра иаҳгәлахъаршәар стахуп Мрагыларатәи афронт ағы да-ара ибзиан еицырдыруа 1992 шықәасы ифыз аибашыра иаизку "Ақыас" захъзу иашәақәа рапхъа дәеакы аицәтпәаха:

Уааи, ҳайдтәалап, сашыа,
Аамта ҳамоул минүтқәак.
Ажәилара апхъа ҳәницахап,
Ицәирға уқыаса, ататын.
– Ахы, нас ғылъақа,
Итәа-тәаауа

ахызаттәкәа ҳыллоит,
Сеикәымхар,
Сағатғынағ инықәта
Сызмыхаз ататын...

Ауағы ахъзи ахымзиг, ахаттареи агымзиг, ауағореи аламыси рзы ауп адәи дызкә, ила заап

